

Pârvu Boerescu

COMPLETĂRI LA *DICTIONARUL ETIMOLOGIC*
AL LIMBII ROMÂNE (DELR),
VOLUMUL I (A – B)¹

AGINA vb. (Oltenia) „a înceta, a sta – cesser, s’arrêter, rester” 1939 (SDLR).
{Variantă a verbului *acina/ acira/ acera* < lat. târz. *acinari* = lat. *moror*,
morari „a sta pe loc, a întârzia etc.” (cf. Al. Graur, BL, 4, 1936, 64; cf. DELR, 1, 14.)}
// Et. nec., etc. DELR, 1, 41.

AL-PARI adv. „cu preț egal cu valoarea nominală – au pair” 1907.
{It. *al pari* „în același fel, cu același preț” ← it. *pari* „valoare nominală a
unui titlu de credit”.} // Germ. *alpari* DELR, 1, 65.

ALȚAR¹ s.n. (Țara Moșilor) „scrin (în care se păstrează documentele și
banii) – armoire (dans laquelle on garde les documents et l’argent)” 1888.
{Et nes. Probabil ♦ magh. *álca* „mască” → „ascunzătoare (pentru bani etc.)” +
suf. r. *-ar*, cf. r. (reg.) *armar* „dulap”, sau vb. magh. *álcáz* „ascund, camuflez”, cu
substituția finalei.}
{Ori, mai puțin probabil, ♦ lat. **arciāle*, cf. lat. *arcella* „lădiță”, cf. lat.
**arcīle* „sipet, scrin”, istriian. *arsil* „comodă”, vezi REW³ 613, 615.}
// ♦ Lat. **arciarium* < lat. *arc(h)ium* „arhive” V. Bogrea, DR, 2, 1921–1922,
899; ♦ et. nec. DELR, 1, 67.

{**ALȚAR**² s.m. (Țara Făgărașului) „salcâm – acacia” 1988 (V. Bidian,
D. Loșonți, Gr. Rusu, CL, 33, 1, 17–24), var. (suspectă) *alțier* 1891 (cf. DELR, 1, 67).}
{Variantă a substantivului *arțar*, cu sensul reg. (5.) „salcâm” MDA, 1, 60,
137, prin disimilare: *r – r > l – r*, cf. *arcer* → var. *alceriu*, *urcior*^{1,2} → var. *ulcior*^{1,2} etc.}
Nu figurează în DELR, 1 (A–B).
Cf. **alțier**, **arțar**¹.

¹ Pentru cursivitatea lecturii și pentru ușurința comparației cu textul comentat, am preluat din DELR, 1, (A–B), 2011, formatul editorial și informațiile generale necesare pentru identificarea cuvintelor discutate. Contribuțiile noastre (completări, modificări, succinte explicații sau referințe bibliografice) au fost încadrate între acolade: {}. După semnul // urmează soluțiile etimologice respinse în DELR, 1, (A–B) și/ sau de noi înșine. Ordinea soluțiilor neacceptate a fost uneori modificată.

ATEIA vb. (Banat, Oltenia) {[pron. băn.: *áceia*]} „a se îmbrăca de sărbătoare – se vêtir de fête” {și „a (se) primeni, a (se) dezbrăca; a aranja, a pune în ordine (pe cineva)”} 1884.

Etimologie controversată. De reținut, sub beneficiu de inventar:

♦ Lat. **aptabiliare* < lat. *aptabilis* „folositor, utilizabil, destoinic” (*Thes. l. lat.*, 2, 323), cf. lat. *apto* „aptum facio, paro, instruo – a potrivi, a aranja, a ajusta, a pregăti etc.” (*ibid.*, 326). Lat. **aptabiliare* > **atǎeia* > *ateia* (-pt- > -t- înainte de accent, cf. S. Pușcariu, DR, 1, 1920–1921, 425) P. Skok, ZRPh, 50, 1930, 265, etim. acceptată de L. Tamás, AECO, 2, 1936, 313 (n. 113), cf. Al. Rosetti, ILR, 1986, 221. ♦ V. fr. (*s'*) *atillier* „arranger, ajuster, (se) parer”, v. prov. *atilhar* „arranger, disposer, ajuster, parer” < lat. **apticūlāre* „a aranja, a găti, a curăța” (< lat. *aptus*) REW³ 564, FEW 25/135, 1970, 60.

// ♦ Cf. it. *atillarsi* „a se îmbrăca cu grijă, a se aranja, a se găti, a se dichisi” S. Mangiucă, „Familia”, 1884, 67; ♦ cf. v. prov. *atilhar*, cf. lat. *tela* „teară, țesătură, urzeală” Al. Philippide, ZRPh, 31, 1907, 294; ♦ lat. **attiliare* „a prinde cu „ace” (= lat. *stilus*), „a împodobi”, prin falsă analiză ← lat. **dēstiliāre* (< *stilus* „tulpină, tijă etc.”) S. Pușcariu, ZRPh, 37, 1913, 112, cf. REW³ *Nachträge* 2604, p. 806; ♦ etim. lat. **apticūlāre* și **dēstiliāre* > r. *ateia*, respinse de Al. Graur, BL, 5, 1937, 95.

// ♦ Lat. **atteuiare* < lat. *ad-* + gepid. **tēwjan*, cf. gotic. *ga-tēwjan* „a pune în ordine, a aranja”, cf. cat. *cavall ateviat* „*equus phaleratus* – cal cu harnașamentul bogat împodobit” C. Diculescu, ZRPh., 49, 1929, 405 (21), E. Gamillscheg, RG, 2, 294, A. Poruciu, „The Journal of Indo-European Studies”, 39, 2011, 3–4, 355–361, cf. J. Coromines, DECLLC, I, s.v. *ataviar* „a (se) aranja, a (se) găti, a (se) dichisi”; ♦ etim. gep. (= got.) **tēwjan* > r. *ateia*, respinsă de P. Skok, ZRPh, 50, 1930, 265 și de L. Tamás, AECO, 2, 1936, 313 (n. 113), cf. Al. Rosetti, ILR, 1986, 221.

// ♦ Rom. **hăteia* (← **hăiet* ← **haie* < sb. *halja* „haină”) A. Avram, CIE, 16–18; etim. acceptată de DELR, 1, 151; obiecții: P. Boerescu, LR, 56, 2007, 4, 402–403.

// ♦ *Aceia* (= *ateia*) ← pl. *ace*, cf. fr. *épinglé*, cf. „a se pune la patru ace”, HEM, 1, 142–143; ♦ *ateia* ← *tei*, *teie* „frânghii, funii etc. făcute din liberul teiului”, cf. fr. *tille* „curmei de tei” L. Spitzer, BL, 6, 1938, 235–237; ♦ {lat. pop. **attiliare* „a curăța/ dezbrăca teiul de scoarță pentru a ajunge la alburn → a folosi fibrele albe, curate ale alburnului (liberului) teiului” < lat. *ad-* și *tilia*₂ „alburn”, cf. v. fr. *atillier* și v. prov. *atilhar* „arranger, disposer, parer” (< lat. *tilia*₂) P. Boerescu, LR, 56, 2007, 4, 400–405;} ♦ *ateia* ← *înt'eial* *înceia*, variante reg. ale vb. *încheia* (comunicare Gr. Brâncuș).

// ♦ Et. nec. DA, CDER 505, MDA.

BAHNIȚĂ¹ s.f., s.m. (peior., rar, înv.) „șigancă – gitane” 1872, var. *bâhliță*².

{Aceleași cuvinte cu *bahniță*² și *bâhliță*¹, utilizate metaforic (peiorativ/jignitor) sub influența verbelor *a băhni*, *a bâhli* „a căpăta miros urât”.} // Et. nec. DELR, 1, 175.

BANDURĂ¹ s.f. (Trans., Mar.) „cârpă {pentru șters praful, bocceluță}, femeie depravată – chiffon, femme dévergondée”, 1856, var. *bandoră*, {*bandor*, *bandur*, *bândură*, *bândură* (D. Loșonți, CIE, 28)}.

{Creație expresivă, înrudită cu *blândură* „haină veche ruptă”, *fleandură* „haină zdrențuită, femeie depravată”, *buleandă* „haină veche, zdreanță, cârpă, femeie depravată”, posibil influențată de germ. *Band* „legătură, panglică” TDRG¹, 154, ori de săs. *Bândel* „legătoare” N. Drăganu, DR, 2, 1921–1922, 900; DR, 6, 1929–1930, 281.}

// Săs. *Bândel*, *Bündel* HEM, 2461; ♦ germ. *Bândel*, *Bündel* și săs. *Bândel* „legătură, boccea” TDRG³; ♦ et. nes., probabil < ucr. *banduri* „viscere, resturi”; etc. DELR, 1, 186.

Fam. **bândurică** „cârpă mică”, 1886.

BĂLĂTRUC s.n., s.m. (Trans.) {„bucată de fier sau o piatră rotundă cu care se pisează bulgărele de sare în piua mică/ în troc – égrugeoir” (DA, 1/1, 450, DA ms.)} 1883, {var. *balatroc*, *balatruc*, *bălătrug* (DA ms., cf. FD, 1, 195).}

{Et. nes. Probabil ♦ săs. *belle* (+ *troc*) „Steinhammer – ciocan pentru (sfărâmat) piatră etc.” (într-o covată), cf. săs. *bäll*, *bäller*, *baln*, *belle*, *bellen* (= germ. *Bille*) „ciocan de ferecat piatra morii” (*ap.* SSW, 1, 598–599). Pentru secvența finală *-truc* (*-troc*, *-trug*), cf. compusele germ. de tipul *Walktrog* „covată pentru dat la piua”, cf. r. (reg.) *troc*³ „covată” (< săs. *tröch*, germ. *Trog*).}

{Ori, mai puțin probabil, ♦ ← **bălătug* (metateză) ← *bătălug* „pisălog, pilug” (< *bătălău* + *pilug* D. Loșonți, în SDIO, *Omagiu Teaha*, 2011, 330), cf. *bilătruc* „butuc gros și greu” etc.} // Et. nec. MDA, DELR, 1, 204.

BEANC s.n. (Trans.) {„hârb – tesson, pot cassé” 1906, var. *beancă*¹ (DA ms.)}

{Probabil săs. *Bäken* (germ. *Becken*) „vas puțin adânc, strachină, blid, recipient pentru pomană” [«auch alle Sontag sollen sie (die Armen des Spitals) ir **beken** für der Kirchen haben, welchess alles den Armen zugehen soll.» = „și în fiecare duminică (săracii spitalului) trebuie să aibă „beancurile” (blidele) lor pentru biserici...” (anul 1625, Müller, *Hosp.*, *ap.* SSW, 1, 441, s.v. *Becken*)]. // Et. nec. MDA, DELR, 1, 214.

{Cf. **breanc**.}

BEJARCĂ s.f. (Olt.) „căciulă sau pălărie ruptă – bonnet {de fourrure} ou chapeau déchiré” 1931.

{Cf. (reg.) *jarcă* „piele de oaie veche și roasă”², *jarchină* „haină ponosită, cojoc din piele proastă”, cf. *jberghelit* „jerpelit”; ♦ cf. alb. *zhargë* „pantofi scâlțiați”, *zharg* „piele de șarpe lepădată primăvara; haină groasă, cojoc vechi”, cf. alb. *shark*¹ „coașa verde a nucilor/ castanelor”, „piele lepădată de șarpe”; ♦ cf. alb. *sharkë* (comunicare Gr. Brâncuș). // Et. nec. DELR, 1, 217.

² Elementul de compunere *be-* coincide inexplicabil cu adv. magh. *be* „în, înăuntru” și cu adv. (interj.) magh. *be* „ce, cât (de)”. Apropierea lui *be-* de prep. bg. *bez* „fără” întâmpină dificultăți semantice.

BETCĂ s.f. (Trans.) „vas făcut din coajă de bostan – vase en écorce de citrouille” 1906, var. *bețcă*.

{Probabil ← *curcubetă* „dovleac, bostan” (**betă* + suf. *-că*); var. *bețcă* ← dim. *curcubetică*, cf. *betcă*.} // Et. nec. MDA, DELR, 1, 225.

{**BLĂNDURĂ**} s.f. (Trans.) „haină veche, {ruptă – vêtement qui tombe en loques”}, 1906.

{Creație expresivă, înrudită cu *bandură*¹ „cârpă pentru șters praful etc.”, *fleandură* „haină zdrențuită”, *buleandă* „haină veche, zdreanță, cârpă”}, ori contaminare între *bândură* [= *bandură*] și *fleandură* D. Loșonți, CIE, 28.

// ♦ Cf. *bulendre*, cf. lat. med. *balandrana* B.P. Hasdeu, *Studii*, 1988, I., 3 (comunicare Gr. Brâncuș); ♦ creație expresivă, din aceeași familie cu *bleandă*¹ „om molău” DELR, 1, 243, s.v. **bleandă**¹; ♦ et. nec. DA, MDA.

BLUCĂ s.f. (Ban.) „bulgăraș, globuleț; ghindă; {glob de lampă} – boulette; gland du chêne; {globe de lampe}” 1900.

Lat. *bulluca* ← lat. *bullā* + suf. *-uca*, cf. lat. **matteuca* Al. Philippide, ZRPh, 31, 1907, 300; P. Skok, ZRPh, 50, 1930, 270³; {v. și REW¹, REW³ 1390, S. Pușcariu, ZRPh, 37, 1913, 111.} // Et. nec. DA, MDA, DELR, 1, 247.

{**BOBONETE** s.m. (Gorj) „colăcel sau felie de pâine, în care se înfige o lumânare, date de pomană la înmormântare”, var. *boboneț*, 1967 (GO, cf. DGS, 1, 2009, 104).}

{Creație expresivă, înrudită cu *dodonete* „bucată de aluat rotunjită” (DLR, 1/6, 1286) și cu *poponete*¹ „colăcel din aluat dospit de pâine, care se împarte de pomană copiilor” (DLR, 8/4, 1043), influențată fonetic de adj. **bobonat** „rotund”.} ♦ Cf. *popoi* „pâine mică de forma unei turțițe” (comunicare Gr. Brâncuș).

Nu figurează în MDA și DELR, 1 (A–B).

{Cf. **dodonete**, **poponete**¹.}

BOBOROADE s.f. pl. (Dâmbovița) „turte de pâine care se pun la pomenirea mortului etc. – galettes offertes à la messe de commémoration d’un mort” 1885.

{Creație expresivă. Probabil ← **bogoroda* = *Bogorodița* (< slv., bg.) „Născătoare de Dumnezeu, Maica Domnului”, cf. **panaghie** (ap. Maria Iuliana Manta, *Termeni pentru pomană în graiurile dacoromâne sudice*, în ILB–SIL, 3, 2010, 62–63) < gr. Παναγία „Sfânta Fecioară, Precista” (DLR, 8/1, 50). Cf. **bobonat**, **bobonete** etc.} // Et. nec. MDA, DELR, 1, 252.

³ Din articolul *Gibt es altgermanische Bestandteile in Rumänischen? [Există elemente vechi germanice în limba română?]*: «Lat. *bullā* (REW 1385) se înfățișează în albaneză ca *bul'e* [*bulë*] „boboc, mugur” (G. Meyer, *Et. alb. Wbch.* 53), iar lat. *bulluca*⁴ (cf. v. Wartburg, FEW, 623), sub forma *bul'unge* [*bulungë*] „buboi, furuncul pe corp”. [Nota ⁴: Suffixul este probabil adăugat lui *bullā* după modelul *matteuca* > rom. *măciucă*. Firește, cuvântul poate fi identic și cu gall. *bulluca* „un soi de măr (cf. v. Wartburg, FEW, 624)...] Rom. *blucă* se suprapune cu lat. *bulluca* > alb. *bul'unge*⁶. [Nota ⁶: Din cauza căderii lui *u* neaccentuat, cf. lat. *exsucatus* > rom. *uscăt* etc.]]»

BODÂRLĂU² s.n. (rar) „închisoare – cachot, prison” 1881.

Et. nes. Probabil același cuvânt cu *bodârlău*¹ „cufundar” SDLR; CDER 965, devenit termen argotic, {cf. *dârlog*, cf. *dârlău* (reg.) „om rău, vagabond”.} // Et. nec. TDRG; DELR, 1, 254.

BODROANȚE s.f. pl. {Moldova} „haine vechi și rupte, {catrafuse,} boarfe – nippes, vieux vêtements, hardes” 1898.

{Creație expresivă: ← *zdroaște* (reg.) „zdrenje”, cf. *bule* (reg.) „bulendre, boarfe”, sau din *zdroaște*, cu schimbare de prefix.} // Cf. *cotroaște, cotrențe* V. Bogrea DR, 4, 1924–1926, 807, n. 2; SDLR s.v.; ♦ et. nec. DA, DELR, 1, 255.

BOGDAN² s.m. (Banat) „copil – enfant” 1895.

Antrop. *Bogdan* (< v. sl. *bogъdanъ* „dat de Dumnezeu”), {folosit în jocurile de cuvinte favorite de rimă: *Muiera la anu’ îi făcu bogdanu’ și la doi ani erau doi bogdani* (Cătană, P. 2, 150, ap. DA). Cf. *găvan: anu’ și găvanu’* „anul și copilul” (DA, 1/1, 597)}; ♦ cf. ucr. *bogdan* „copil din flori”, *bogdanka* „fată născută din afara căsătoriei” V. Bogrea DR, 4, 1924–1926, 1049, n. 1. ♦ {Vezi și adj. ar. *bogdan, -ă* „chipeș” T. Papahagi, DDA, 291.} // Et. nec. DA, DELR, 1, 255.

BORȚ s.n. (reg.) „pântecele femeii gravide – ventre de la femme enceinte” 1892, {antrop. *Borțun* 1599, var. *borță*}.

{Element de substrat, apropiat fonetic de gotică și de albaneză. ♦ Cf. got. **bairþs* [borθs] (= *ga-bairþs*) „Getragenes – ceea ce este purtat, fătul (în pântecele mamei)”, cf. got. *bairþei* [borθī] „sarcină, povară” (ap. G. Köbler, GW, 74), cf. gr. *φόρτος, φορτίον* „sarcină, povară”.} ♦ Cf. alb. (*m*)*barsë* „gravidă” Gr. Brâncuș, VA, 133. [Alb. *mbarsë* continuă PALb. **en-bartja*, înrudit cu i.-e. **bher-* „a naște” (VI. Orel, AED, 249).] // Vezi continuarea în DELR, 1, 268–269.

Cf. **burtă**.

BORUGĂ s.f. {Banat, sat. Lățunaș} „trecătoare îngustă {numai pentru un car, printre două dealuri} – défilé” 1906 {Viciu, *Gl.*}.

{← Dacorom. arh. **rugă* < lat. pop. *ruġa* „zbârcitură, încrețitură, cută, cale (îngustă), drum”, cf. ar. *arugă/ rugă* „strungă”, cf. alb. *rrugë* „stradă, drum, cale, șosea”, cu pref. *bo-*, cf. sl. *po-*.⁴} // Et. nec. MDA, DELR, 1, 269.

BOȘOROG s.m. (reg.) „(persoană) care suferă de hernie; bătrân, ramolit – hernieux; gâteaux” 1839.

{← *Boș* + *hodorog* P. Boerescu, LR, 58, 2009, 4, 471.} Et. nes., probabil ← *boș* + *hodorog*^o [etc.] DELR, 1, 271.

⁴ Ni se pare evident că (reg.) *borugă* „drum de care într-un defileu îngust” nu este înrudit etimologic cu *burugă* (reg.) „apă curgătoare” (cf. *burău* „cascadă”), cu *ierugă* (reg.) „canal (cu apă)/ albie (secată) etc.” (< srb. *jaruga* „groapă, canal, șanț, râpă”), ori cu *virugă* (înv., reg.) „viroagă” (< srb. *vir* „vârtej de apă, bulboană, șipot”).

BOZGÂNDI vb. (Banat) „a scotoci – farfouiller” 1912 {DA}.

{Et. nes. Probabil ← dacorom. arh. ***zgândi** „a *răni” → „a zgândări o rană, a **răscoli** (jarul)” etc., cf. *zgândări*; element probabil de substrat, cf. alb. *gandoj* „a răni, a schilodi”, cu pref. *bo-*, cf. sl. *po-*, Boerescu, LR, 2003, 52, 4, 171–174; LR, 2009, 58, 4, 471.} // Cf. magh. *bozogni* {[sic] = *mozgatni*} „a se mișca”, cf. *bâjbâi* DA; ♦ *bozgândi* „a pipăi” ← *bâjbâi*, cf. *moșmândi* „a dibui, a orbecăi” CDER, 843; ♦ et. nec. DELR, 1, 275.

BREANC s.n. (Transilvania) „ciob, hârb – tesson”, 1910.

{Probabil săs. *Bräck (präk)*, cu *n* epentetic, în expr. *än die Brück schmeissen* „a arunca / a dăruți ceva (vase cu mâncare, resturi) celor nevoiași, a arunca / a dăruți (ocasional) bani mărunți copiilor” (*ap. SSW*, 1, 701). [Cf. *ad äsz, wā won am ad än dā präk šmeiszt* „einer Speise, die man vor hungliche Menschen stellt, die die Schüssel schnell leeren – unei mâncări, puse în fața unor oameni înfomețați, care golesc în grabă blidele” (*SSW*, 8, s.v. *Pricke*)]}. // Et. nec. DA, DELR, 1, 283.

{Cf. **beanc**.}

BULAN¹ s.n. (arg., vulg.) „picior, fesă – jambe, fesse” 1934 (BL, 2), 2007 (DEXI).

Țig. *bul* „șezut, fund⁵ etc.” + suf. *-an* sau țig. *bulano* „dos” Al. Graur, BL, 2, 1934, 119, 131; 4, 1936, 197.

Nu figurează în MDA și DELR, 1 (A–B).

{**BULAN**² adj., s.m. (Ceahor, r. Cernăuți) „(cal) mijlociu și gros – (cheval) de taille moyenne, mais gros” 1926 (S. Pop, DR, 4/2, 1924–1926, 1557; DR, 5, 1927–1928, 102).}

{Et. nes. Probabil tăt./ nord turcic *bulan* 1. „elan, cerb” (→ „cal”), 2. „galben deschis”, cf. ucr. *bulanyĩ* „(cal) șarg etc.” (v. ESUM, 1, 289), influențat semantic de țig. *bul* „șezut, fund etc.” + suf. *-an* (cf. Al. Graur, BL, 2, 1934, 119, 131; 4, 1936, 197) → „(cal) cu crupa groasă” (contaminație + sens specializat).}

Nu figurează în MDA și DELR, 1 (A–B).

{**BULĂU**¹ adj., s.m. (Ceahor, r. Cernăuți.) „(cal) **gros**, mare și urât – (cheval) gros, grand et laid” 1926 (S. Pop, DR, 4/2, 1924–1926, 1557; DR, 5, 1927–1928, 102), var. *bulau*.}

{Probabil ← *bulan*², cu substituția finalei = (-ău), cf. țig. *bul* „șezut, fund etc.” → (cal) „cu crupa groasă” (sens specializat), cf. (cal) *îfundat* „scurt în trup, gros și gras” (vezi S. Pop, DR, 5, 1927–1928, 206).}

// Ucr. *bylauka* S. Pop, DR, 4/2, 1924–1926, 1557.

Nu figurează în MDA și DELR, 1 (A–B).

⁵ Cf. Gheorghe Sarău, *Mic dicționar rom-român*, București, Kriterion, 1992.

{**BULĂU**² s. n. (arg.) „carceră, închisoare – cachot, prison” 2007 (DEXI).}
 {Probabil același cuvânt cu *bulău*¹ „gros” (← „fund gros”), termen argotic cu sens specializat, cf. *la gros* „la închisoare”.} Cf. *bulan* DEXI.
 Nu figurează în MDA și DELR, 1 (A–B).

BUNCEAG s.n. „(bot.) pedicuță; covor de mușchi, îngrămădire de buruieni, lemne putrede etc. – lycopode en masse, de mousses, hallier, complexe de mauvaises herbes ou de bois pourri, etc.” 1871, var. *buceac*, *bugeac*², *bungeac*. / {1. (Bot. reg.) Pedicuță (*Lycopodium clavatum*). 2. (Bot.) Mușchi (*Xanthoria parietina*). 3. Buleacăr. 4. (Î.f. *buceag*) Pământ negru din pădure. 5. (Bot., î.f. *bungeac*) Ața apei [(?) = Mușchi stelat] (*Muiucu* [(sic) = *Mnium*] *undulatum*) MDA, DEXI.}

{Probabil r. (reg.) *bunciuc/ buciuc* (< ucr. < tc.) „(bot.) coada calului (*Equisetum arvense*)” + r. *huceag* (< ucr.) „hățiș, pădure măruntă crescută din rădăcinile copacilor tăiați etc.” (+ *bunget* „pădure deasă și întunecoasă” → var. *bungeac*) (contaminație).} // Variantă din *bunciuc* „tui, coadă de cal, plantă echisetacee” SDLR, 207, s.v. *bungeac*; ♦ et. nes., probabil din *bunget* (cu substituția finalei) DELR, 1, 310; ♦ cf. magh. *boncs* {„nod, pachet”(?)}, *boncsok* {„steag turcesc în formă de coadă de cal”} „lycopodium clavatum” {= pedicuță, brădișor = magh. *kapcsos korpaŕű*}, rus., rut. *bunčuk* {„(ist.) tui, coadă de cal”}, polon. *bunczuk* „equisetum” DA; ♦ magh. *boncs* „pachet”[!], *boncsok* „licopodiu”[!] etc. (cf. Cihac, DED, 2, 55) CDER 1204; ♦ sb. *bučjak* „făget” + *bunget* „pădure deasă” CADE; ♦ cf. sb. *bučak* DEX.

BURTĂ s.f. „abdomen – ventre” c. 1544 (antrop. *Roman Burtul*), var. *bârtă*.

{Element de substrat, apropiat fonetic de vechile limbi germanice și de sanscrită. ♦ Cf. v. francon. de nord *burtha* (= germ. *Bürde*) „sarcină, povară” (*ap.* G. Köbler, IGW, 122), cf. P. Boerescu, LR, 59, 2010, 2, 202;} ♦ cf. skr. *bhṛtāh* „purtat”, vezi ♦ i.-e. com. **bhṛtā-* „sarcină – fardeau”, participiu trecut pasiv al vb. **bher-ō-* „a purta” C. Poghirc, ILR, 2, 355, G. Ivănescu, *ap.* H. Mihăescu, RSEE, 315 (cf. Pokorny, IEW, 128, 130); ♦ el. de substrat, cf. rad. i.-e. **bu-*, **bhu-* „a umfla” sau i.-e. **bher-* „a duce, a purta” I.I. Russu, ER, 279–280⁶.

// ♦ Gepid. (cf. got. *baúrpei* [borθī] „sarcină, povară”, cf. v. germ. de sus *burdī* „idem”, cf. germ. elveț. *burde* „uterul vacii, abdomenul femeii însărcinate; intestine, viscere în general” C. Diclescu, *Die Gepiden*, 1, 1922, 177; ZRPh, 49, 1929, 431 [47]; ♦ orig. neclară, probabil moștenit din lat. dun., în care e împrumutat din daco-moesică, cf. alb. *bark* „burtă”⁷, *mbarsë* „însărcinată” SDEM, 64; ♦ r. *buric* + suf.

⁶ În DELR, 1, p. 315, lui I.I. Russu (ER, 279–281) i se atribuie în mod eronat etimologia care aparține autorilor SDEM, citată imediat mai jos: cf. alb. *bark* „burtă”, *mbarsë* „însărcinată”. Vezi nota nr. 7.

⁷ Alb. *bark* „burtă” < PALb. **baruka*, de origine ilirică (cf. tarant. *βάρυκα*), continuă o bază i.-e. **bhor-uko-*, a rad. i.-e. **bher-* (VI. Orel, AED, 18, cf. E. Çabej, *St.gj.* I, 56), evident diferită de forma i.-e. comună **bhṛtā-*, moștenită de sanscrită, de geto-dacă și de vechea franconă de nord. De aceea, alb. *bark* nu poate și nu trebuie să fie considerat corespondentul sau termenul de comparație albanez al r. *burtă*.

hipocoristic slav *-ta*, cf. *burte(a)*, *folte(a)*, cf. *buricos*, *burticos*, *folticos* P. Skok, ZRPh, 50, 1930, 274–275; ♦ et. nec. DA, DEX. Vezi continuarea în DELR, 1, 315.

Cf. **borț**.

BUȘUMA¹ vb. „a freca un cal cu un șomoioag de paie {pentru a înlătura transpirația și murdăria} – frotter un cheval avec un bouchon de paille {(bouchonner un cheval)}” cca. 1930–1940 (Gen. Gr. Hortopan, *Enciclopedia Veterinară*, f.a.), 1957 (DI), 1958 (DLRM), var. *buciuma*, *buciuma*, *bușoma*, *bușuna*.)

Fr. *bouchonner* MDA. „De ce nu fr. *bouchonner*?” Al. Graur, fișă în DA ms. {(*bușuma* ← (**bușuna* ← **bușona*). Cuvânt împrumutat în Vechiul Regat prin ofițerii de cavalerie cu studii în Franța, cu începere din secolul al XIX-lea, formele românești fiind adaptate în graiul foștilor soldați de ordonanță sau rândași la cai.} // Et. nec. DEX, MDA, DEXI, DELR, 1, 318.

{Var. **buciuma** 1939 (V. Glonț, *Dicț. Fr.-Rom.*) ← *bușuma*, prin etimologie populară; **buciuma** 1957 (DI) ← (**bușuna* + *buciuma* (contaminație).)}

{Cf. **bușuna**.}

{**BUȘUMI** vb. (reg.) „a bate cu pumnii, a buși – frapper” (DA, ms. fișă), var. *bușuma*².}

{Probabil ← *buși* + *bușuma*¹ (contaminație).}

// Nu figurează în MDA și DELR, 1 (A–B).

{**BUȘUNA** vb. (reg.) „a suvintra, a codi, a codini – tondre la laine (sale) du ventre ou à la queue des brebis”. (DA ms. fișă, cf. NALR – s 4, h 799/905).}

{Același cuvânt cu (**bușuna*/ *bușuma* ← **bușona* „a înlătura murdăria de pe un animal” (< fr. *bouchonner*), influențat semantic de *tușina*, cf. (var.) *tușuna* (contaminație);} ♦ cf. *tușina* (comunicare Gr. Brâncuș).

// Nu figurează în MDA și DELR, 1 (A–B).

{Cf. **bușuma**¹, **tușina**.}

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

(neincluse în DELR, 1, A–B)

- Coromines, DECLLC = Joan Coromines, *Diccionari etimologic i complementari de la llengua catalana* (4.a edició). Curial Edicions Catalans SA, 1982–1991.
- Çabej, *St.gj.* = Eqrem Çabej, *Studime gjuhësore*, I–VII, Prishtinë, Rilindja, 1975–1977.
- Çabej, SE = Eqrem Çabej, *Studime etimologjike në fushë të shqipes*, I. Hyrje. Tiranë, Akademia e Shkencave, Instituti i Gjuhësisë, 1982 (vol. II: A–B, 1976; vol. III: C–D, 1987).
- DGS = Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Maria Marin (coord.), *Dicționarul graiurilor dacoromâne sudice*, I–III, București, EA, 2009–2011.
- Diculescu, 1929 = Constantin Diculescu, *Altgermanische Bestandteile [im Rumänischen] und die rumänische Kontinuitätsfrage*, I, extras din „Zeitschrift für romanische Philologie” XLIX, Halle (Saale), Max Niemeyer Verlag, 1929.

- ESUM = *Етимологічний словник української мови*, Том перший, А–Г, Київ, Видництво «Наукова Думка», 1982.
- Gamillscheg, RG = Ernst Gamillscheg, *Romania Germanica – Sprach- und Siedlungsgeschichte der Germanen auf dem Boden des alten Römerreiches*, I–II. Berlin, de Gruyter, 1934–1935.
- Glont, *Dicț. Fr.-Rom.* = Vasile Glont, *Dicționar francez-român*, București, Cugetarea, f.a. [1939].
- Köbler, GW = Gerhard Köbler *Gotisches Wörterbuch*, (2 Auflage) 1989 © Gerhard Köbler: <http://www.koeblergerhard.de/germanistischeswoerterbuecher/gotischeswoerterbuch/GOT-T.pdf>.
- Köbler, IGW = Gerhard Köbler *Indogermanisches Wörterbuch*, (3. Auflage) 2006 © Gerhard Köbler: <http://www.koeblergerhard.de/idgwbhin.html>.
- Mihăescu, RSEE = H. Mihăescu, *La romanité dans le sud-est de l'Europe*, EA, 1993.
- Orel, AED = Vl. Orel, *Albanian Etymological Dictionary*, Brill, Leiden – Boston – Köln, 1998.
- Pokorny = Julius Pokorny, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Band I. Bern und München, 1965.
- Poruciu, 2011 = Adrian Poruciu, *Two Old Germanisms of East Romance (Romanian *ateia* 'to dress up' and *brândușă* 'crocus') confirmed by West Romance cognates*, in „The Journal of Indo-European Studies”, 39, 2011, 3–4, 355–379.
- SDIO = *Studii de dialectologie, istoria limbii și onomastică. Omagiu domnului Teofil Teaha*. București, EA, 2011.
- Skok, 1930 = Peter Skok, *Gibt es altgermanische Bestandteile in Rumänischen?*, in ZRPh, 50, 1930, p. 257–279.
- SSW = Adolf Schullerus, [Sigrid Haldenwang et alii], *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch*, Berlin und Leipzig, W. de Gruyter [etc.], I–VIII, 1908–2006 [Literele A–R].
- Topciu – Melonashi = Renata Topciu, Ana Melonashi, Luan Topciu, *Dicționar albanez-român/ Fjalor shqip-rumanisht*, [Iași], Polirom, 2003.

A SUPPLEMENT TO *DELR*, I (A–B)

(Abstract)

In this article we propose some new etymological solutions to the Romanian words registered with «unknown/ uncertain etymology» in the *DELR*, I (A–B): *agina*, *al-pari*, *altar*^{1,2}, *ateia*, *bahniță*¹, *bandură*¹, *bălătruc*, *bâhliță*², *beanc*, *bejarcă*, *betcă*, *blândură*, *blucă*, *bobonete*, *boboroade*, *bodârlău*², *bodroanțe*, *bogdan*², *borț*, *borugă*, *boșorog*, *bozgândi*, *breanc*, *bulan*^{1,2}, *bulău*^{1,2}, *bunceag*, *burtă*, *bușuma*^{1,2}, *bușumi*, *bușuna*.

Cuvinte-cheie: *DELR*: *Dicționarul etimologic al limbii române*; etimologie necunoscută, etimologie nesigură.

Keywords: *DELR*: *The Etymological Dictionary of the Romanian Language*; unknown etymology, uncertain etymology.

București, Șoseaua Iancului nr. 10, apart. 40.
pczboerescu@yahoo.com